

IRODALOM

A jogi személyek a nemzetközi magánjogban.

Dr. Réthey Ferenc egyetemi magántanár e című monográfiája az elmúlt év végén került könyvpiacra. A munka témáját illetően két megjegyzésünk van. Az egyik az, hogy az egyes törvények kommentárjai a gyakorlatban jó szolgálatot tehetnek, ám valamely állam jogi kultúrájának igazi fokmérőjét a tudományelméleti művek adják meg. Már e szempontból is örömmel kell üdvözölnünk a szerző művét, amely a magánjog egyik legnehezebb kérdését: a jogi személyek kérdését külföldi viszonylatba helyezi és így vizsgálja, hogy miképp alakulnak annak jogviszonyai, jog és cselekvőképessége, stb. A másik: tárgyának időszerű volta. A könyv centrális problémája ugyanis a jogi személyek honosságának kérdése.

Köztudomásu, hogy magánjogi kérdésekben éppen a békekötés óta lényegesen előtérbe nyomult a honosság kérdése mindenfelé Európában, különösen azonban nálunk. A magyar gyakorló jogász lépten-nyomon olyan magánjogi tényállással kerül szembe, amelyben külföldiségi momentum van, mert vagy a felek egyike külföldi, vagy az ügylet kötött vagy teljesített külföldön stb.

A nemzetközi magánjog tudományában régi a vita, van-e a jogi személyeknek egyáltalán honosságuk. Kétségtelen, hogy valamely konkrét jogi személy és valamely állam között *kapcsolat* áll fenn annál fogva, mert az illető jogi személy azon állam területén alakult, ott működik, irányítása onnan történik, vagy mert tagjai, a benne érdekelték, vezetői azon államnak honosai, működése azon állam oltalma alatt áll, azon állam érdekeit szolgálja; kétségtelen az is, hogy e kapcsolat jellege lényeges hasonlóságot tüntet fe az állampolgársági kötelékkel; mégis éreztben, hogy e kapcsolat honosságot jelent-e vagy sem, megoszlanak a vélemények. Szerző könyve a külföldi jogirodalom teljes méltatása és eredményeinek felhasználása, azonban mindenütt egyéni bírálata mellett határozottan és meggyőzően foglalja el azt az álláspontot, hogy a jogi személyeket illetően is a legcélszerűbb, mert a leggazdaságosabb azok kapcsolatát valamely államhoz honosságnak tekinteni és ehhez képest magyar, német, stb. honosságu jogi személyről beszélni. Ha valamikor, úgy a világháború és a békeszerződések óta szinte kényszerítően adva van a jogi személyeknek is a honosság attributumát tulajdonítani.

Abban a kérdésben mármost, hogy a jogi személyeknek konkrét honosságára mily körülmény elhatározó, szerző ismerteti az irodalomban kialakult valamennyi álláspontot, köztük a békeszerződés kontroll rendszerét, arra az eredményre jutva, hogy helyesen a jogi személyt azzal a honossággal bírónak kell tekinteni, amely államban az létesített és amely államból központi igazgatása történik (siège sociale). E két honosságelhatározó momentum: analógiája a fizikai személy honosság alapító tényeinek, a születésnek, és a működéssel, tevékenységgel (lakhely, adózás stb.) szerzett honosságnak. Mig azonban a fizikai személy honosságát végeredményben in idea csak *egy* alapító tény szerint bíráljuk el, addig a jogi személyeknél elvileg is a fenti *kettős szempontnak* egyszerre való figyelembe vétele irányadó, ami természetesen sok zavarra adhat okot. Jobb megoldást azonban a jogirodalom ezidőszere nem tud.

Igen érdekes a könyvnek az előbbiekhöz szorosan kapcsolódó azon fejezete, amely a jogi személy honosságváltozásának kérdésével foglalkozik. A kiindulópont az, hogy amint a fizikai személy honossága tekintetében állhat be változás, akként a jogi személyekében is. Előáll ez az igazgatási székhelynek más államba való helyezése, az állam területi felségjogának megszűnése, annexió, honosságváltoztató nyilatkozat, opció, nacionalizálás stb. folytán. Szomoruan gyakorlati területeket érint e kérdésekkel a szerző és a tételes jog szempontjából az lett volna a kívánságunk, hogy ezen a ponton a kérdés a gyakorlat szempontjából részletesebb kifejtést nyerjen.

Külön fejezetben foglalja össze szerző az utaló elv alkalmazására vonatkozó szabályokat és a háboru utáni nemzetközi szerződéseinknek a kérdésére vonatkozó rendelkezéseit.

Összefoglalva: a könyv monográfia-irodalmunk határozott nyeresége. Nyeresége pedig nemcsak tárgyának sikerült megválasztása miatt, hanem módszerére és irányára is figyelemmel, amellyel ezt az eminenter elméleti témát a gyakorlat szempontjának állandó szemmel tartása mellett óvja meg attól a rendszerinti sorstól, hogy a Begriffsjurisprudenz utvesztőibe kerüljön el, és végeredményben üres fogalomépítés játékvá váljék.

Dr. Balla Ignác.

Dr. György Ernő: *A követelések engedményezése és leszámítolása.* A mű foglalkozik a személyi hitel háttérbe szorulásával, a tárgyi biztosítékon alapuló hitellel szemben. Ismerteti az engedményt és leszámítolást a végrehajtási, csőd és kényszeregyezési jog szempontjából.